

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою юридичного факультету
ДВНЗ «УжНУ»
Протокол № 7 від «20» січня 2025 р.

**ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КАТАЛОГ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ
ДИСЦИПЛІН
на 2025 – 2026 навчальний рік**

Розглянуто на засіданні
кафедри теорії та історії держави і права
Протокол № 6 від «20» січня 2025 р.

УЖГОРОД 2025

З М І С Т

	ВСТУП	3
<i>Дисципліни для вибору здобувачами</i>		
1.	Правознавство	4
2.	Природоохоронне законодавство та екологічне право	6
3.	Медичне право	9
4.	Господарське та фінансове право	13
5.	Основи конфліктології	16
6.	Права людини в умовах особливого правового режиму	20
7.	Правова система України	22
8.	Європейські стандарти права на справедливий суд	25
9.	Права людини	26
10.	Права людини у цифровому просторі	28

ВСТУП

Відповідно до розділу X статті 62 Закону України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014 р.), вибіркові дисципліни – дисципліни вільного вибору студентів для певного рівня вищої освіти, спрямовані на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю. Обсяг вибіркових навчальних дисциплін становить не менше 25% від загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для відповідного рівня освіти. Каталог містить анотований перелік дисциплін, які пропонуються для обрання здобувачами вищої освіти згідно з навчальним планом відповідно до Положення про порядок реалізації здобувачами вищої освіти права на вільний вибір навчальних дисциплін в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Затвердженим рішенням Вченої ради ДВНЗ УжНУ, протокол № 2 від 03.03.2020 р.). Здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти обирають дисципліни згідно з навчальним планом в строки, визначені Положенням про порядок реалізації здобувачами вищої освіти права на вільний вибір навчальних дисциплін в ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Обсяг кредитів, які виділені на засвоєння матеріалу вибіркових дисциплін та форми контролю визначено Наказом ректора «Про формування освітніх програм та навчальних планів згідно із затвердженими стандартами вищої освіти».

Для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти:

- здобувачі 1 курсу обирають дисципліни для другого року навчання;
- здобувачі 2 курсу обирають дисципліни для третього року навчання;
- здобувачі 3 курсу обирають дисципліни для четвертого року навчання.

Вибір навчальних дисциплін здобувачем вищої освіти створює умови для досягнення таких цілей: - забезпечення формування здобувачами вищої освіти індивідуальної освітньої траєкторії в межах освітньої програми та реалізації принципів студентоцентрованого навчання і викладання; - поглиблення професійних знань та здобуття додаткових спеціальних фахових компетентностей в межах обраної освітньої програми; - здобуття загальних та загально-професійних компетентностей в межах спеціальності, споріднених спеціальностей певної галузі знань; - ознайомлення з сучасними науковими дослідженнями в інших галузях знань; - розширення та поглиблення результатів навчання за загальними компетентностями.

Відповідно до цілей, здобувачу вищої освіти пропонується реалізувати свій вибір наступними шляхами:

1) шляхом вибору однієї дисципліни із переліку вибіркових дисциплін фахового або соціогуманітарного спрямування навчального плану освітньої програми, на якій навчається здобувач (здобувачу пропонується на навчальний рік перелік із кількох альтернативних дисциплін, з яких він обирає одну);

2) вибору дисципліни із каталогу вибіркових дисциплін Університету, до якого входять дисципліни світоглядного характеру та професійно-орієнтовані дисципліни різних спеціальностей, запропоновані кафедрами для набуття та розвитку здобувачами соціальних навичок (soft skills).

Дисципліни для вибору здобувачами

Правознавство

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - історію виникнення та основні етапи розвитку держави і права як специфічних явищ в історії людської цивілізації; - сутність, зміст і специфіку основних юридичних категорій наукової дисципліни, що вивчається; - зміст та особливості основ таких галузей права, як конституційне, трудове, цивільне, екологічне, фінансове, господарське, житлове, сімейне, адміністративне, кримінальне і т.д. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати набуті знання з курсу «Правознавство» у дослідженні наукових державно-правових проблем, робити із цих досліджень науково обґрунтовані правові висновки і узагальнення, вміло використовувати їх у власній професійній діяльності; - з'ясувати сутність, особливості та еволюцію розвитку держави, її правової системи, протиріччя і способи їх вирішення в ході складного соціального розвитку; - аналізувати правові ситуації, формулювати відповідні висновки практичного характеру; - опираючись на гуманістичний зміст науки, що вивчається, реалізовувати на практиці основні положення її теоретичних положень по формуванню духовного потенціалу нашого суспільства, створення обґрунтованої та оптимальної суспільно-правової системи України.
Форма семестрового контролю	залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правознавство» є формування у студентів відповідного рівня правової свідомості, що дозволить їм орієнтуватися у суспільних

відносинах, які регулюються та охороняються правом, діяти відповідно до закону в процесі життя.

Тема 1. Основні характеристики держави

Поняття та основні ознаки держави. Політичні та соціальні чинники, що зумовили виникнення держави. Основні теорії походження держави. Функції держави. Класифікація держав за їх формою. Механізм держави. Хронологічний перелік держав, які існували на території сучасної України. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Загальна характеристика правової держави.

Тема 2. Основні характеристики права

Поняття та основні ознаки права. Етапи виникнення права. Поняття та види соціальних норм. Спільні та відмінні ознаки права й інших соціальних норм. Структура норми права. Правовідносини та їх склад. Система права та система законодавства. Конституція: поняття й види. Закони і підзаконні нормативні акти. Законність, її принципи та гарантії. Правова поведінка, її види. Правопорушення, його основні елементи. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види.

Тема 3. Основи конституційного законодавства України

Конституція України – основний Закон держави. Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Види референдумів. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання. Громадянство України. Поняття виборчої системи. Проведення виборів в Україні. Порядок висунування кандидатів у народні депутати в Україні. Основи правового статусу народного депутата України. Вибори Президента України. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Структурні органи, посадові особи та апарат Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні. Правовий статус і компетенція Президента України. Секретаріат Президента України. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Поняття і система органів місцевого самоврядування. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 4. Судова система та правоохоронні органи України. Правозахисна діяльність.

Функції судової влади. Основні принципи судустрою та судочинства. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України. Система правоохоронних органів України. Органи прокуратури. Органи внутрішніх справ України. Служба безпеки України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Адвокатура в Україні. Нотаріат в Україні.

Тема 5. Цивільне законодавство

Цивільне право України: поняття і система. Поняття і структура цивільного законодавства. Цивільно-правові відносини та їх склад. Правочини. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Цивільні право- і дієдатність. Поняття договору і його види. Поняття, основні ознаки, види юридичних осіб. Відповідальність у цивільному праві. Право власності та інші речові права. Форми власності. Суб'єкти права власності. Захист права власності. Зобов'язання у цивільному праві. Види зобов'язань. Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право. Спадкування за законом і заповітом.

Тема 6. Житлове законодавство

Житлове право України: поняття і предмет правового регулювання. Право громадян на житло і форми його реалізації. Порядок надання житла громадянам, які потребують поліпшення житлових умов. Договір житлового найму. Права та обов'язки власників та наймачів житлового приміщення. Відповідальність наймача за невиконання договору житлового найму. Приватизація державного житлового фонду.

Тема 7. Сімейне законодавство

Законодавство України про шлюб та сім'ю. Шлюб. Умови вступу до шлюбу. Порядок укладання шлюбу. Особисті та майнові права і обов'язки подружжя. Шлюбний контракт. Припинення шлюбу та визнання його недійсним. Права та обов'язки матері, батька та дитини. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Усиновлення (удочеріння). Опіка і піклування.

Тема 8. Трудове законодавство. Законодавство про соціальний захист

Предмет і система трудового права. Джерела трудового права. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст. Прийняття на роботу. Підстави і порядок припинення трудового договору. Колективні договори та угоди. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Оплата праці. Трудова дисципліна. Дисциплінарний проступок. Матеріальна відповідальність. Види матеріальної відповідальності. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів. Соціальне забезпечення як галузь права. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні. Види державних допомог сім'ям з дітьми.

Тема 9. Господарське та фінансове законодавство

Поняття і предмет правового регулювання господарського права України. Поняття підприємницької діяльності. Вимоги до підприємницької діяльності. Види підприємницької діяльності. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності. Припинення підприємницької діяльності. Поняття і види підприємств. Господарські товариства. Об'єднання підприємств. Фінансове право України: поняття і предмет правового регулювання. Система та джерела фінансового права. Поняття, функції та види податків. Платники податків та об'єкти оподаткування. Поняття, функції та структура банківської системи України.

Тема 10. Екологічне і земельне законодавство

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Екологічні права а обов'язки громадян. Екологічні права та обов'язки громадян. Право природокористування. Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Тема 11. Основи адміністративного права

Адміністративне право і державне управління. Загальні засади діяльності та статус державних службовців. Адміністративні правопорушення та їх суб'єкти. Поняття, склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних стягнень. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Тема 12. Основи кримінального права

Поняття кримінального права. Поняття злочину та його ознаки. Склад злочину. Стадії вчинення злочину. Співучасть у вчиненні злочину. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Кримінальна відповідальність та її підстави. Обставини, що виключають кримінальну відповідальність: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця. Мета покарання та його види. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

Природоохоронне законодавство та екологічне право

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	3
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС

Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	Немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття і ознаки держави і права; - функції та джерела права; - сутність та зміст юридичних властивостей Конституції України; - класифікацію прав і свобод людини і громадянина за їх змістом; - як здійснюється державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища; - загальні засади права соціального захисту (забезпечення); - поняття та види кримінальних правопорушень, адміністративних правопорушень, зокрема – проти довкілля. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - охарактеризувати особливості права сучасної України та його ознаки; - дати загальну характеристику правового регулювання охорони навколишнього середовища; - розкрити специфіку діяльності основних органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні порушення та зміст відповідальності за окремі види адміністративних правопорушень у сфері охорони природи. - орієнтуватися в особливостях кримінальної відповідальності за скоєння кримінальних правопорушень проти довкілля. <p>-</p>
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Метою навчальної дисципліни «Природоохоронне законодавство» є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення щодо правового регулювання відносин у сфері

природокористування в Україні та охорони навколишнього середовища. Також додатковою метою виступає ознайомлення здобувачів освіти із основними характеристиками української держави та правової системи.

Тема 1. Основні характеристики держави

Поняття та основні ознаки держави. Політичні та соціальні чинники, що зумовили виникнення держави. Основні теорії походження держави. Функції держави. Класифікація держав за їх формою. Механізм держави. Хронологічний перелік держав, які існували на території сучасної України. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Загальна характеристика правової держави.

Тема 2. Основні характеристики права

Поняття та основні ознаки права. Етапи виникнення права. Поняття та види соціальних норм. Спільні та відмінні ознаки права й інших соціальних норм. Структура норми права. Правовідносини та їх склад. Система права та система законодавства. Конституція: поняття й види. Закони і підзаконні нормативні акти. Законність, її принципи та гарантії. Правова поведінка, її види. Правопорушення, його основні елементи. Види правопорушень. Юридична відповідальність та її види.

Тема 3. Основи конституційного законодавства України у природоохоронній сфері

Конституція України – основний Закон держави. Народовладдя в Україні та форми його здійснення. Види референдумів. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, гарантії їх дотримання. Громадянство України. Поняття виборчої системи. Проведення виборів в Україні. Порядок висування кандидатів у народні депутати в Україні. Основи правового статусу народного депутата України. Вибори Президента України. Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Структурні органи, посадові особи та апарат Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради України. Законодавчий процес в Україні. Правовий статус і компетенція Президента України. Секретаріат Президента України. Кабінет Міністрів України: склад, порядок формування, повноваження. Центральні та місцеві органи виконавчої влади. Поняття і система органів місцевого самоврядування. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 4. Діяльність судової системи та правоохоронних органів України у сфері регулювання екологічних відносин. Правозахисна діяльність у сфері природокористування.

Функції судової влади. Основні принципи судоустрою та судочинства. Система судів загальної юрисдикції в Україні. Конституційний Суд України. Система правоохоронних органів України. Органи прокуратури. Органи внутрішніх справ України. Служба безпеки України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Адвокатура в Україні. Нотаріат в Україні.

Система органів, що займаються питаннями екології: центральні та місцеві органи виконавчої влади, громадські організації. Правовий статус міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Також важливу роль відіграють Державна екологічна інспекція, Державне агентство лісових ресурсів та інші.

Тема 5. Основи екологічного законодавства

Поняття та ознаки природокористування. Види природокористування. Суб'єкти та об'єкти природокористування. Поняття та предмет екологічних правовідносин. Суб'єкти екологічних правовідносин.

Тема 6. Основи земельного законодавства

Поняття та предмет регулювання земельного права як галузі права. Землі України. Право на землю. Управління в галузі використання і охорони земель. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Тема 7. Цивільне регулювання правовідносин у сфері природокористування

Цивільне право України: поняття і система. Поняття і структура цивільного законодавства. Цивільно-правові відносини та їх склад. Правочини. Суб'єкти цивільних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Цивільні право- і дієдатність. Поняття договору і його види. Поняття, основні ознаки, види юридичних осіб. Відповідальність у цивільному праві. Право власності та інші речові права. Поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Форми власності. Суб'єкти права власності. Захист права власності. Зобов'язання у цивільному праві. Види зобов'язань. Позадоговірні зобов'язання. Спадкове право. Спадкування за законом і заповітом.

Тема 8. Основи трудового законодавства в екологічній сфері. Законодавство про соціальний захист

Предмет і система трудового права. Джерела трудового права. Трудовий договір: поняття, умови укладення, форма, сторони і зміст. Прийняття на роботу. Підстави і порядок припинення трудового договору. Колективні договори та угоди. Робочий час і час відпочинку. Робочий час і час відпочинку неповнолітніх. Оплата праці. Трудова дисципліна. Дисциплінарний проступок. Матеріальна відповідальність. Види матеріальної відповідальності. Розв'язання індивідуальних та колективних трудових спорів. Соціальне забезпечення як галузь права. Пенсійне страхування. Поняття та види пенсій в Україні. Види державних допомог сім'ям з дітьми.

Тема 9. Основи адміністративно-правового регулювання природноресурсових правовідносин

Адміністративне право і державне управління. Загальні засади діяльності та статус державних службовців. Адміністративні правопорушення та їх суб'єкти. Адміністративні правопорушення, пов'язані із недотриманням природоохоронного законодавства. Поняття, склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних стягнень. Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення в природоохоронній сфері. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.

Тема 10. Основи кримінально-правового законодавства у сфері довкілля.

Поняття кримінального права. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки. Склад кримінального правопорушення. Кримінальні правопорушення проти довкілля. Обставини, що виключають кримінальну відповідальність: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання злочинця. Мета покарання та його види. Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх.

Основи медичного права

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права

Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен володіти наступними вміннями, знаннями та навичками:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Здатність опрацьовувати нормативні акти МОЗ України та оперувати набутими знаннями при наданні первинної медико-санітарної допомоги населенню; • Вміння опрацьовувати нормативну документацію МОЗ України (накази, інструкції щодо заповнення форм медичної документації) та володіти навичками ведення такої документації (в тому числі обліково-статистичної, щодо кількості пацієнтів, яким була надана медична допомога) • Вміння аналізувати нормативну базу МОЗ України при застосуванні медико-технологічної документації (клінічних протоколів) ведення пацієнтів та здатність визначати місце міжнародних клінічних протоколів при наданні медичної допомоги в Україні; • Здатність формулювати правові обґрунтування та висновки щодо законодавчого диференціювання понять «медична допомога» та «медична послуга». • Правовий аналіз видів платних медичних послуг, що надаються державними та комунальними некомерційними закладами охорони здоров'я, вміння аргументувати визначення їх собівартості та відшкодування вартості за програмо медичних гарантій в контексті медичної реформи в Україні. • Вміння проводити самоаналіз якості надання медичної допомоги та проводити експертну оцінку діяльності лікаря на підставі критеріїв та показників, затверджених в закладі охорони здоров'я. • Здатність давати правову оцінку та визначати причини несприятливих результатів в діяльності лікаря, розмежовувати види дефектів при наданні медичної допомоги: лікарських помилок та нещасних випадків • Володіння навичками роботи в колективі під час надання медичної допомоги первинного, вторинного та третинного рівня з метою правильного визначення клінічного маршруту пацієнта, вміння визначати схему взаємодії структурних підрозділів в закладі охорони здоров'я та організаційної можливості скеровування пацієнтів до закладів вищого рівня.

	<ul style="list-style-type: none"> • Розуміння та оперування поняттям «права, свободи та обов'язки людини та громадянина», здатність осмислювати та аналітично оцінювати диференціацію таких прав і обов'язків в галузі охорони здоров'я за окремими групами населення, віком, суб'єктом реалізації тощо. • Здатність до формування відповідних світоглядних позицій на основі розуміння прав та обов'язків медичних працівників та пацієнтів з метою якісного підвищення рівня професійної компетентності в галузі охорони здоров'я. • Напрацювання комунікативних, морально-етичних навиків та здібностей під час надання медичної допомоги у взаємовідносинах «лікар – пацієнт», вміння визначати моделі взаємовідносин лікаря з пацієнтом за Робертом Втічем.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Медичне право – це нормативна система, яка включає в себе сукупність правових норм, звичаїв, норм моралі та етики, покликана врегульовувати суспільні відносини, що виникають в процесі організації та надання медичної допомоги, яка застосовується з діагностичною, профілактичною, лікувальною і реабілітаційно-відновною метою, а також у зв'язку з вагітністю і пологами для забезпечення права людини на охорону здоров'я.

Метою вивчення дисципліни є фахова підготовка студентів-медиків у зв'язку з необхідністю формування і розвитку їхньої компетенції у галузі медичного права, спрямована на отримання необхідного обсягу теоретичних медико-правових знань, набуття практичних навиків у сфері охорони здоров'я, оволодіння достатнім рівнем правової культури та правової свідомості для збереження балансу взаємин між суб'єктами медичних правовідносин і дотримання прав людини в сфері охорони здоров'я.

Тема №1. Теоретико-правові засади розуміння держави і права

Поняття та визначення права. Характерні ознаки права. Форми вираження права: нормативно-правовий акт, правовий прецедент, правовий звичай, нормативно-правовий договір, правова доктрина, принципи права. Поняття медичного права та його характерні властивості. Визначення предмету та методу медичного права. Види методів правового регулювання: імперативний та диспозитивний. Система медичного права. Загальна характеристика складових системи медичного права: норми та інституту. Критерії поділу медичного права на загальну та особливу частини. Медичне право як галузь права. Медичне право як навчальна дисципліна. Медичне право як частина правової науки. Основні завдання науки медичного права. Поняття та ознаки держави. Основні теорії походження держави – патріархальна, теологічна, договірна, органічна, насильства, матеріалістична.

Тема №2. Правове регулювання медичних правовідносин

Поняття медичних правовідносин. Види медичних правовідносин: за критерієм правового статусу суб'єктів, за напрямками медичної діяльності, за ступенем визначеності суб'єктного складу, за характером обов'язку. Склад медичних правовідносин: суб'єкт, об'єкт та зміст правовідносин. Передумови виникнення медичних правовідносин. Поняття правового регулювання. Види та способи правового регулювання. Джерела права як вид нормативного регулювання: поняття та види. Класифікація нормативно-правових актів в сфері охорони

здоров'я: закони, підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні нормативно-правові акти, рішення Конституційного суду України та Європейського суду з прав людини.

Тема №3. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність як вид соціальної відповідальності: поняття та загальна характеристика. Підстава та основні ознаки юридичної відповідальності. Ознаки правопорушення. Критерії класифікації юридичної відповідальності медичних працівників. Характерні ознаки цивільно-правової, дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності медичних працівників: нормативна основа, підстава, суб'єкт притягнення до відповідальності, правові наслідки. Види службових та професійних злочинів медичних працівників згідно законодавства України. Статистичні дані та практика судових спорів в Закарпатській області та Україні.

Тема №4. Медична допомога: поняття та види

Співвідношення понять: медична послуга та медична допомога. Особливість медичних послуг: за об'єктом, метою, суб'єктом, результатом. Нормативне закріплення безоплатності медичної допомоги в Україні: Конституція України та Рішення КСУ від 29.05.2002р. Платні послуги, що надаються у державних і комунальних закладах охорони здоров'я, вищих медичних навчальних закладах і науково-дослідних установах (Постанова КМУ від 17.09.1996 р. № 1138). Послуги, що надаються згідно з функціональними повноваженнями державними і комунальними закладами охорони здоров'я. Послуги з провадження господарської та/або виробничої діяльності. Послуги, що надаються згідно з функціональними повноваженнями вищими медичними навчальними закладами та науково-дослідними установами. Визначення та нормативне регулювання екстреної медичної допомоги в Україні. Перелік осіб, що зобов'язані надавати домедичну допомогу. Основні принципи функціонування системи екстреної медичної допомоги. Визначення понять «первинна», «вторинна», «третинна» медична допомога. Особливості та суб'єкти надання первинної, вторинної та третинної медичної допомоги. Паліативна медична допомога: цілі, завдання та суб'єкти надання. Проблеми надання паліативної допомоги в Україні. Особливості медичної реабілітації як виду надання медичної допомоги.

Тема №5. Права та обов'язки людини і громадянина в сфері охорони здоров'я

Зміст поняття «права людини». Визначення поняття «свобода людини». Міжнародні правові стандарти, які закріплюють основні права та свободи людини. Поняття правового статусу особи. Основні групи конституційних прав і свобод людини і громадянина: особисті, політичні, економічні, культурні, соціальні, екологічні. Обов'язки людини й громадянина згідно Конституції України. Види правового статусу людини й громадянина в сфері охорони здоров'я: загальний, спеціальний та індивідуальний. Класифікація прав людини в сфері охорони здоров'я. Права окремих груп населення у галузі охорони здоров'я: права членів сім'ї, права вагітних жінок і матерів, права неповнолітніх, права військовослужбовців, права людей похилого віку, права інвалідів тощо. Права пацієнтів в окремих напрямках медичної діяльності. Визначення поняття «пацієнт». Права та обов'язки пацієнтів: поняття та види (загальні, спеціальні, окремі). Відмінність понять «право на охорону здоров'я» і «право на медичну допомогу». Структура права на медичну допомогу: кваліфікованість, якість, доступність, безоплатність. Права та обов'язки медичних працівників за законодавством України.

Тема №6. Співвідношення права й моралі в медичній практиці

Право й мораль як види соціальних норм: співвідношення. Критерії розмежування права і моралі: за походженням, за сферою регулювання, за формою вираження, за ступенем деталізації, за засобами забезпечення виконання та специфікою санкцій. Взаємодія права й моралі та їхні спільні риси. Нормативне закріплення присяги лікаря України: Указ Президента України №349 від 15 червня 1992 року. Ретроспективний аналіз походження присяги лікаря.

Присяга лікаря згідно Женевської декларації Всесвітньої Медичної Асоціації 1948 р. Визначення понять «медична етика» та «медична деонтологія». Основні принципи лікарської етики в медичній практиці. Відображення принципів медичної етики та деонтології в міжнародних нормативно-правових актах. Основні моделі взаємин в системі лікар-хворий: патерналістська модель (сильний та слабкий вид), модель «технічного» типу, модель колегіального типу, модель контрактного типу. Підходи до визначення початку життя людини: з народження, з моменту зачаття, у різний термін внутрішньоутробного розвитку. Наказ МОЗ України №179 від 29.03.2006р. «Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості». Проблеми життя і смерті в медичній практиці: аборт, евтаназія. Нормативне регулювання відносин, пов'язаних з небажаною вагітністю жінки в Україні. Визначення поняття «евтаназія» та розкриття основних її видів. Наказ МОЗ України від 24 травня 2013 року № 423 про затвердження Порядку надання комплексної медичної допомоги вагітній жінці під час небажаної вагітності, форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення. Аргументи противників та прихильників легалізації евтаназії, світовий досвід легалізації.

Тема №7. Інформована згода на медичне втручання

Визначення понять «медичне втручання» та «інформована згода на медичне втручання» згідно чинного законодавства України. Генезис терміну «інформована згода». Підписання інформованої згоди на медичне втручання як запобігання виникненню юридичних конфліктів. Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012р.: Інструкція щодо заповнення форми первинної облікової документації № 003-6/о «Інформована добровільна згода пацієнта на проведення діагностики, лікування та на проведення операції та знеболення». Міжнародно-правова регламентація застосування медичного втручання. Основні організаційно-правові принципи інформованої згоди. Критерії правомірності інформованої згоди: інформованість, добровільність, компетентність. Форми вираження інформованої згоди: міжнародний досвід та реалії медичної практики в Україні. Умови допустимості застосування ризикованих методів медичного втручання за законодавством України.

Фінансове і господарське право

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, семінарські заняття

<p>Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):</p>	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основи правового регулювання фінансових та господарських відносин в Україні. - систему та принципи фінансового права: бюджетне, податкове, валютне, банківське право. - основи господарського права: правовий статус суб'єктів господарювання, підприємницька діяльність, правочини. - форми державного регулювання економіки, зокрема у сфері оподаткування, контролю, ліцензування. - порядок укладення, виконання та припинення господарських договорів. - підстави юридичної відповідальності у фінансовій та господарській сферах. - роль фінансових інституцій (ДПС, Казначейство, НБУ, Рахункова палата) у забезпеченні фінансової дисципліни. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати норми фінансового та господарського права в професійній економічній діяльності; - аналізувати та інтерпретувати нормативно-правові акти з фінансових та господарських питань; - оцінювати правові ризики при укладенні господарських договорів, бюджетному плануванні чи податковому обліку; - складати юридично обґрунтовані висновки щодо діяльності суб'єктів господарювання; - визначати порядок розв'язання спорів у господарських і фінансових правовідносинах; - виявляти ознаки порушення фінансового законодавства, здійснювати попередню правову експертизу фінансових документів - впевнено користуватися правовими електронними базами (наприклад, LigaZakon, rada.gov.ua)
<p>Форма семестрового контролю</p>	<p>Залік</p>

Короткий зміст дисципліни (що буде вивчатися, перелік тем):

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів відповідного рівня правової свідомості, правової компетентності, тобто сукупності якостей, що відображають ступінь кваліфікації фахівця-економіста, рівень його правових знань, умінь, навичок, усвідомленого сприйняття соціально-правового досвіду та здатність до їх ефективної реалізації в своїй практичній діяльності у сфері господарювання.

Тема 1. Поняття господарської діяльності. Поняття господарського права

Господарська діяльність як предмет господарського права: поняття, ознаки, принципи здійснення. Види господарської діяльності. Поняття та види господарської діяльності. Підприємництво: поняття, ознаки та мета. Принципи господарювання та їх змістовність. Господарське право як галузь права. Господарське право як правова наука. Господарське права як навчальна дисципліна.

Тема 2. Загальна характеристика суб'єктів господарської діяльності

Поняття та види господарських правовідносин. Об'єкти господарських правовідносин, їх види та особливості. Цілісний майновий комплекс (підприємство) як об'єкт господарських правовідносин. Суб'єкти господарських правовідносин та їх види. Поняття, ознаки і класифікація суб'єктів господарювання. Створення господарських товариств. Установчі документи. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання. Поняття та ознаки підприємства. Види та організаційно-правові форми підприємств. Державні та комунальні унітарні підприємства. Державна реєстрація суб'єктів господарювання.

Тема 3. Система господарського законодавства. Правове регулювання ліцензування господарської діяльності

Конституційні засади правопорядку у сфері господарювання. Поняття, ознаки та особливості господарського законодавства. Система господарського законодавства. Господарсько-правові норми: поняття і види. Поняття вдосконалення господарського законодавства. Загальні положення про ліцензування господарської діяльності. Порядок отримання ліцензії. Види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню. Органи ліцензування. Підстави для анулювання ліцензії.

Тема 4. Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції

Розвиток законодавства про недобросовісну конкуренцію. Антиконтурентна та дискримінаційна монополістична діяльність. Контроль концентрації суб'єктів господарювання. Повноваження Антимонопольного комітету України. Недобросовісна конкуренція. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Тема 5. Загальна характеристика господарських зобов'язань

Поняття, ознаки та складові господарського зобов'язання. Види господарських зобов'язань. Підстави для виникнення господарських зобов'язань. Господарський договір як підстава для виникнення господарсько-договірного зобов'язання. Класифікація господарських договорів. Зміст господарського договору. Укладання господарського договору. Способи забезпечення виконання господарсько-договірних зобов'язань. Способи припинення господарсько-договірних зобов'язань.

Тема 6. Правові основи біржової діяльності в Україні

Організаційно-правові основи створення бірж в Україні. Організаційно правові основи діяльності органів управління біржею як акціонерного товариства. Порядок створення бірж. Типова організаційна структура біржі. Технологія проведення біржових торгів. Поняття та види бірж. Правове становище товарної біржі. Правове становище фондової біржі. Поняття та види біржових угод. Порядок проведення біржових торгів.

Біржові операції та їх особливості. Поняття та зміст біржової угоди. Класифікація біржових угод. Порядок укладання біржових угод. Реєстрація, оформлення та розірвання біржових угод. Виникнення та розв'язання спірних питань біржових угод. Забезпечення виконання біржових угод. Правове забезпечення здійснення біржових угод в Україні. Перспективи подальшого розвитку біржової діяльності в Україні.

Тема 7. Поняття, зміст та методи фінансової діяльності держави. Фінансова система України та її склад.

Предмет і метод фінансового права. Система фінансового права. Джерела фінансового права Наука фінансового права. Централізовані і децентралізовані фонди коштів. Особливості і аспекти фінансів. Функції фінансів, їх особливості. Ланки фінансової системи України. Особливості фінансового права України. Фінансова система країн ЄС. Фінансова діяльність органів виконавчої влади

Тема 8. Фінансово-правові норми та відносини

Фінансово-правові норми. Види фінансово-правових норм. Фінансові правовідносини: поняття, зміст, особливості, види. Суб'єкти фінансових правовідносин. . Види юридичних фактів. Особливості фінансово-правових санкцій. Повноваження Міністерства фінансів України. Основні завдання державної служби фінансового моніторингу України. Структура фінансових правовідносин.

Тема 9. Бюджетне право та бюджетний процес в Україні

Поняття та функції бюджету. Бюджетні правовідносини. Бюджетна система України. Бюджетна класифікація. Поняття, зміст та учасники бюджетного процесу. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Державний бюджет України. Місцеві бюджети Відповідальність за бюджетні правопорушення.

Тема 10. Податкове право та податкові правовідносини

Правова природа податку та його характерні ознаки. Податкова система України: правові основи, зміст та принципи. Податкове право та податкові правовідносини: поняття, зміст та особливості. Податкова політика в Україні: завдання, особливості. Принципи податкової політики. Методи податкової політики. Електронне оподаткування в дії. Недоліки податкової політики України. Платники державного мита. Порядок та строки сплати державного мита.

Тема 11. Правові основи банківської діяльності

Поняття та структура банківської системи України. Правовий статус Національного банку України. Види банківських операцій. Правове регулювання банківської таємниці. Поняття грошової системи України. Порядок регулювання відносин при відкритті рахунків у банківських установах.

Основи конфліктології

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».

Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:</p> <p>ЗНАТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • методологічні засади юридичної конфліктології; • характеристику юридичного конфлікту як соціального феномена; • класифікацію юридичних конфліктів; • структуру юридичних конфліктів; • динаміку юридичних конфліктів; • сутність, походження та практичну спрямованість теорій розгортання юридичного конфлікту • зміст управління юридичними конфліктами; • форми та механізми врегулювання юридичних конфліктів; • квазіюридичні методи врегулювання юридичних конфліктів; • психологічні особливості поведінки особистості в умовах юридичного конфлікту; • технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті. • принципи й основні правила ділової і наукової полеміки юристів. <p>ВМІТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • самостійно вивчати визначений навчальний матеріал; • аналізувати зміст та структуру юридичного конфлікту; • прогнозувати, запобігати, врегульовувати юридичні конфлікти; • використовувати технології ефективного спілкування та раціональної поведінки в конфлікті; • проводити переговори з вирішення юридичних конфліктів та суперечностей; • правильно застосовувати свої знання в юридичній практиці; • застосовувати методики психологічного захисту в конфліктних ситуаціях; • виявляти чинники соціальних конфліктів в трудовому колективі, організації, розробляти конкретні рекомендації щодо управління різними видами конфліктів; • розробляти психопрофілактичні засоби запобігання міжособистісних і міжгрупових конфліктів за рахунок підвищення соціально-психологічної компетентності членів групи; • проводити соціально-психологічні тренінги розвитку комунікативних навичок, умінь аналізувати та розв'язувати конфліктні ситуації;

	<ul style="list-style-type: none"> • знати методи урегулювання та розв'язання специфічних конфліктів різних рівнів у діяльності колективів; • вміти вивчати й узагальнювати психологічні, економічні та юридичні проблеми, причини їх виникнення у колективі для надання рекомендації щодо їх розв'язання; • використовувати медіацію в психолого-педагогічній, економічній та юридичній практиці; • вести науковий пошук нових форм і способів локалізації юридичних конфліктів. • вести дискусії на належному рівні; • грамотно висловлюватися і аргументовано обґрунтовувати свою точку зору щодо проблем юридичної конфліктології; вільно оперувати поняттями і категоріями юридичної конфліктології; • культурно поводитися у спілкуванні, дотримуватись правил етикету; • виявляти у законодавчій базі ідеї, принципи, світоглядні позиції, які дозволяють регулювати юридичним конфліктом, долати його на різних рівнях професійної взаємодії; • застосовувати знаннєвий та методологічний інструментарій юридичної конфліктології у повсякденній професійній діяльності.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Метою основ конфліктології як навчальної дисципліни є розвиток та формування у студентів та слухачів готовності до професійної діяльності; ознайомити здобувачів з основними положеннями загальної теорії юридичної конфліктології, допомогти усвідомити сутність такого соціального феномену як конфлікт та значення конфліктології для майбутньої професії юриста, пізнати специфіку знань та поглядів на конфлікт, дізнатися про найвищі досягнення класичної і сучасної конфліктології, розвиток критичного мислення майбутніх фахівців права, осягнення соціокультурних основ конфлікту й вироблення на цій основі комплексу умінь і навичок професійної діяльності, підвищити методологічну і методичну підготовку майбутніх юристів до дій у конфліктних ситуаціях; засвоїти в повному обсязі навчальну програму, сформувати самостійність як особистісну рису та важливу професійну якість, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність, формування світоглядних орієнтирів та моральних засад діяльності майбутніх юристів у відповідності із високими зразками моралі і права.

Курс має практичне спрямування: він готує студентів до активного практичного застосування отриманих знань і умінь під час проходження практики у різних юридичних установах і організаціях та їх безпосередню підготовку до майбутньої юридичної професійної діяльності.

Тема 1. Конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Конфлікт як соціальний феномен.

Конфліктологія як наука. Об'єкт і предмет конфліктології. Напрями дослідження конфліктології (філософсько-соціальний, організаційно-соціологічний, індивідуально-

психологічний). Специфіка науки та методи дослідження конфліктології. Накопичення знань про конфлікти (Стародавній світ, Середньовіччя, епоха Відродження). Становлення конфліктології як науки (Новий час, XIX – початок XX ст.). Сучасні концепції конфліктів (Л. Козер, Р. Дарендорф, К.Боулдінг). Поняття конфлікту та його сутнісні характеристики.

Тема 2. Юридична конфліктологія як наука і навчальна дисципліна. Методологічні засади юридичної конфліктології.

Поняття, сутність і призначення юридичної конфліктології, об'єкт і предмет вивчення. Зв'язок юридичної конфліктології з іншими науками. Ключові проблеми юридичної конфліктології. Функції й завдання юридичної конфліктології. Значення вивчення конфліктології для юриста. Взаємозв'язок юридичної конфліктології з іншими загальнотеоретичними та спеціально-юридичними науками.

Тема 3. Юридичний конфлікт як різновид соціального конфлікту. Поняття й аналітика юридичного конфлікту

Структура юридичного конфлікту і його ключові відмінності від соціального конфлікту. Причини виникнення конфліктів. Теорії механізмів виникнення конфліктів (за формулами «А», «Б», «В»). Конфліктогени та їх класифікація. Динамічна модель юридичного конфлікту. Етапи і фази конфлікту. Циклічність фаз юридичного конфлікту. Співвідношення фаз і етапів конфлікту залежно від можливості його розв'язання. Поводження людей у конфлікті.

Тема 4. Типологія та класифікація юридичних конфліктів. Сфери розгортання юридичних конфліктів.

Основні закономірності та передумови розвитку юридичного конфлікту як соціального явища. Типи конфліктних ситуацій та причини їх виникнення. Внутрішньо-особисті конфлікти та конфлікт інтересів. Міжособистісні конфлікти. Причини міжособистісних конфліктів в юридичній площині. Класифікація міжособистісних юридичних конфліктів. Керування міжособистісними і груповими юридичними конфліктами. Міжгрупові юридичні конфлікти. Основні причини групових юридичних конфліктів. Форми прояву і способи вирішення міжгрупових конфліктів. Особливість динаміки юридичних конфліктів в залежності від правової галузі та специфічної сфери їх розгортання.

Тема 5. Характеристика окремих видів юридичних конфліктів.

Класифікація юридичних конфліктів за різними критеріями. Етапи юридичного конфлікту. Співвідношення фаз і етапів юридичного конфлікту. Причини та динаміка юридичних конфліктів. Джерела, ознаки та напрями розвитку юридичних конфліктів у просторі юридичної комунікації. Структура та динаміка юридичного конфлікту. Формули конфліктів. Типи конфліктогенів. Юридичні конфлікти в міжнародній площині.

Тема 6. Соціально-правові технології попередження юридичних конфліктів. Управління конфліктами.

Принципи і методи управління конфліктами. Структурні методи управління конфліктами. Технології врегулювання конфліктів. Консенсусні технології вирішення конфліктів. Конфліктний медіаторинг.

Тема 7. Теорія та практика вирішення юридичних конфліктів. Юридичні способи розв'язання конфліктів.

Переговори й посередництво у конфліктних ситуаціях Сутність переговорів та умови їх застосування. Стратегії переговорів: позиційні переговори (на боротьбу) та принципові переговори (на співробітництво). Аналіз етапів переговорного процесу: підготовчий етап (підготовка до початку переговорів; початковий етап (уточнення інтересів і позицій); дискусійний етап (пошук компромісного рішення); завершальний етап (підведення підсумків). Посередництво у конфліктній ситуації. Роль посередника та вимоги до нього. Правила та методи посередника. Процесуальні способи вирішення конфлікту. Судовий процес як спосіб

вирішення конфліктних ситуацій.

Тема 8. Окремі аспекти вирішення та попередження юридичних конфліктів

Різноманітність змісту правових конфліктів та різні способи і форм їх розв'язання. Концептуальний аспект розв'язання правових конфліктів. Організаційні і процедурно-процесуальні елементи запобігання юридичних конфліктів. Система юрисдикції, як організаційно-процесуальний елемент вирішення правових конфліктів. Принцип владно-примусового розв'язання правових конфліктів. Система альтернативного розв'язання юридичних конфліктів: компроміс, переговори, посередництво (медіаторство), третейський суд.

Тема 9. Особистість правника (юриста) в умовах конфлікту.

Загальні вимоги до юристів. Типові риси юристів, як прояв високої кваліфікації та компетентності в питаннях врегулювання юридичних конфліктів. Якості прокурора та його помічника, необхідні для управління юридичними конфліктами. Якості адвоката. Взаємодія адвоката з підзахисним, суддею, слідчим, прокурором. Основні якості юрисконсульта.

Тема 10. Технології ефективного спілкування та раціональної поведінки юриста в конфлікті

Критика у професійній комунікації юриста. Реакція на критику та застосування її у практичній діяльності: особливості та об'єктивні вимоги. Прийоми зменшення негативного впливу критичних зауважень. Конструктивна і деструктивна критика. Особливості маніпулятивної поведінки. Типи маніпуляторів. Способи подолання маніпулятивної поведінки. Сутність керування юридичними конфліктами. Діагностика конфліктів. Найновіші методи регулювання юридичних конфліктів.

Права людини в умовах особливого правового режиму

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття

Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - здійснювати пошук інформації з різноманітних джерел з метою встановлення всіх обставин аналізованої проблеми; - основні положення та поняття щодо прав людини в умовах особливого правового режиму; - проблемні питання правозастосовчої діяльності; <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - давати оцінку правомірності заходам, які вживає держава в умовах особливого правового режиму, зокрема пандемії; - чітко обґрунтовувати власну позицію щодо проблематики прав людини в умовах особливого правового режиму; - формулювати власні висновки щодо особливостей та обмежень прав людини в умовах особливого правового режиму на основі аналізу правових норм; - працювати з матеріалами судової практики; - аналізувати правові ситуації, формулювати відповідні висновки практичного характеру; - аналізувати першоджерела та вторинні джерела інформації; - правильно застосовувати свої знання в юридичній практиці.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Метою основ прав людини в умовах особливого правового режиму як навчальної дисципліни є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про механізми захисту прав людини під час дії особливих правових режимів, а також в розвитку навичок аналізу та практичного застосування відповідних норм права.

Тема 1. Права людини: поняття та ознаки

Права людини є фундаментальними правами та свободами, що належать кожній особі від народження. Вони включають громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права. Основні ознаки прав людини - це їх універсальність, неподільність та рівність, що означає, що всі люди мають право на рівне використання цих прав без дискримінації. Ці права закріплені в міжнародних документах, таких як Загальна декларація прав людини, та в національних конституціях.

Тема 2. Поняття особливого правового режиму

Особливий правовий режим встановлюється у випадках, коли звичайні правові механізми є недостатніми для захисту національної безпеки чи громадського порядку. Такий режим може включати воєнний стан, надзвичайний стан або стан пандемії. Введення особливого правового режиму дозволяє державі тимчасово обмежувати деякі права та свободи громадян для забезпечення стабільності та безпеки. Кожен тип режиму має свої специфічні підстави та процедури введення.

Тема 3. Поняття воєнного та надзвичайного стану: особливості

Воєнний стан вводиться у разі зовнішньої агресії або загрози нападу на країну і передбачає мобілізацію військових та ресурсів для захисту держави. Надзвичайний стан, навпаки, вводиться у разі серйозних внутрішніх загроз, таких як масові заворушення, природні катастрофи або пандемії. Основні відмінності між цими режимами полягають у масштабі обмежень прав громадян та залученні військових сил.

Тема 4. Поняття пандемії

Пандемія – це поширення нової інфекційної хвороби, яка охоплює великі території та вражає значну кількість людей у всьому світі. Вона відрізняється від епідемії своїм глобальним характером. Прикладами пандемій є грип 1918 року (іспанка), пандемія ВІЛ/СНІД та COVID-19. Пандемії мають серйозні наслідки для здоров'я населення, економіки та соціальної стабільності.

Тема 5. Основні джерела та аргументи на користь обов'язкової вакцинації

Обов'язкова вакцинація базується на міжнародних та національних правових актах, які регулюють охорону здоров'я. Аргументи на користь вакцинації включають захист громадського здоров'я, колективний імунітет та запобігання поширенню небезпечних хвороб. Приклади успішної вакцинації включають ліквідацію віспи та контроль над поліомієлітом. Вакцинація є ефективним способом захисту населення від інфекційних захворювань.

Тема 6. Обмеження здійснення прав людини в умовах особливого правового режиму

Обмеження прав людини можливі в умовах, коли це необхідно для захисту національної безпеки, громадського порядку або здоров'я населення. Законодавчо визначені підстави та межі таких обмежень, щоб запобігти зловживанням владою. Прикладами обмежень є карантинні заходи, комендантська година, та обмеження на зібрання. Важливо, щоб такі обмеження були пропорційними та тимчасовими.

Тема 7. Втручання до прав людини. Тест на пропорційність державного втручання

Втручання до прав людини має відповідати критеріям необхідності та пропорційності. Тест на пропорційність включає перевірку легітимної мети втручання, наявності менш обмежувальних засобів та баланс між досягненням мети та обмеженням прав. Цей тест використовується судами для оцінки законності державних дій. Приклади тесту на пропорційність зустрічаються у практиці Європейського суду з прав людини.

Тема 8. «Необхідно у демократичному суспільстві»

Принцип «необхідно у демократичному суспільстві» вимагає, щоб обмеження прав людини були виправданими та відповідали потребам суспільства. Цей принцип включає аналіз законності, необхідності та пропорційності обмежень. Європейський суд з прав людини часто застосовує цей принцип у своїх рішеннях, забезпечуючи баланс між індивідуальними правами та суспільними інтересами. Прикладом є обмеження свободи слова для захисту національної безпеки.

Тема 9. Методи впровадження вакцинації у країнах Європи

Європейські країни застосовують різні підходи до впровадження вакцинації, включаючи обов'язкові та добровільні програми. Деякі країни, такі як Італія та Франція, ввели обов'язкову вакцинацію для дітей. Інші країни, як Німеччина, заохочують вакцинацію через інформаційні кампанії та економічні стимули. Ефективність різних методів залежить від рівня довіри населення до системи охорони здоров'я та культурних особливостей.

Тема 10. Особливості впровадження правового режиму протидії COVID-19 в Україні

Україна запровадила низку законодавчих та адміністративних заходів для протидії COVID-19, включаючи карантинні обмеження, обов'язкове носіння масок та соціальне дистанціювання. Було прийнято спеціальні закони та постанови уряду для регулювання цих заходів. Проте, ефективність впроваджених заходів зіткнулася з викликами, такими як недостатня медична інфраструктура та недовіра частини населення. Аналіз цих заходів дозволяє зрозуміти сильні та слабкі сторони правового режиму в умовах пандемії.

Правова система України

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
---------------------	------------------------

Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, семінарські заняття
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - структуру правової системи України; - конституційні основи правопорядку, принципів верховенства права, законності, прав і свобод людини; - формулювати та розв'язувати проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення; - функції і роль основних правових інститутів. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інтерпретувати та застосовувати норми українського права у стандартних правових ситуаціях; - аналізувати правові джерела та визначати їх юридичну силу й значення; - класифікувати правові явища за галузевою та функціональною ознакою; - практично застосовувати правові знання у публічному та приватному секторі. - усвідомлювати роль права у суспільстві та громадянської відповідальності за дотримання правових норм; - діяти на основі розвиненої правосвідомості, правового мислення і правової культури. - знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різноманітних джерел.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Метою вивчення навчальної дисципліни «Правова система України» є формування у студентів, як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів, на основі сучасних досягнень правової науки необхідного базису знань та системне уявлення про структуру, принципи функціонування та особливості розвитку правової системи України; забезпечити розуміння

національних джерел права, галузевої побудови законодавства, ролі органів державної влади та правозастосовчих механізмів; розвинути навички аналізу правових норм, орієнтації в системі українського права та здатність застосовувати набуті знання в практичній діяльності й у процесі подальшого правничого навчання.

Тема 1. Поняття та структура правової системи України

Визначення правової системи. Елементи правової системи: правові норми, правовідносини, юридична практика, правосвідомість. Вплив історичних, соціальних і культурних чинників на формування правової системи України. Місце України в глобальній правовій картині (континентальна правова сім'я).

Тема 2. Джерела (форми) права в Україні

Види джерел права: нормативно-правові акти, правовий звичай, юридичний прецедент, правова доктрина. Конституція України як основне джерело національного права. Ієрархія нормативно-правових актів. Міжнародні договори як джерело українського права.

Тема 3. Правові норми та їх реалізація

Поняття та структура правової норми. Види правових норм. Механізми реалізації права: дотримання, виконання, використання, застосування. Колізії та прогалини у праві: способи подолання.

Тема 4. Система галузей права України

Поділ права на публічне та приватне. Основні галузі права: конституційне, адміністративне, кримінальне, цивільне, трудове, господарське тощо. Спеціалізовані галузі та міжгалузеві утворення (екологічне, інформаційне право). Взаємозв'язки між галузями права.

Тема 5. Суб'єкти права в Україні

Фізичні, юридичні особи, держава як суб'єкти права. Правосуб'єктність: правоздатність і дієздатність. Спеціальний статус суб'єктів публічного права. Представництво та правонаступництво.

Тема 6. Система органів державної влади та місцевого самоврядування

Принцип розподілу влади: законодавча, виконавча, судова гілки. Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, Президент: повноваження та взаємодія. Судова система України: структура, реформа, роль Верховного Суду. Органи місцевого самоврядування: правовий статус, компетенції.

Тема 7. Судова система та правоохоронні органи України

Структура судової влади: суди загальної юрисдикції, спеціалізовані суди. Конституційний Суд України: повноваження, практика. Прокуратура, поліція, СБУ, НАБУ: функції, законодавче регулювання. Гарантії незалежності суддів.

Тема 8. Принципи та механізми реалізації права в Україні

Реалізація правових норм: дотримання, виконання, використання, застосування. Законність, верховенство права, правова визначеність. Інститути юридичної відповідальності. Проблеми реалізації права в умовах правової трансформації.

Тема 9. Юридична відповідальність у системі українського права

Поняття, ознаки та види юридичної відповідальності. Принципи притягнення до відповідальності. Відповідальність у публічному та приватному праві. Реформи в системі притягнення до відповідальності.

Тема 10. Актуальні проблеми розвитку правової системи України

Євроінтеграція та адаптація законодавства до стандартів ЄС. Судова та антикорупційна реформа. Цифровізація правової системи. Війна як виклик правовій системі: мобілізація, воєнний стан, обмеження прав.

Європейські стандарти на справедливий суд

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	Конституційне право
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття, кейс-стаді
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Теоретичні засади конституційної юрисдикції (поняття, функції, моделі); - Порядок функціонування Федерального конституційного суду Німеччини та Конституційної ради Франції; - Основні характеристики конституційного правосуддя у Італії, Іспанії, Польщі, Чехії, Австрії, Угорщини, Словаччини; - Сутність індивідуальних механізмів доступу до конституційного правосуддя (зокрема, конституційна скарга та пріоритетне питання конституційності); - Роль та юрисдикцію ЄСПЛ та Суду ЄС у контексті конституційного контролю; - Гарантії незалежності суддів конституційних судів; - Особливості української моделі конституційної юрисдикції. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Порівнювати моделі конституційного контролю у країнах Європи; - аналізувати рішення конституційних та наднаціональних судів, у тому числі ЄСПЛ і Суду ЄС; - критично інтерпретувати положення законодавства про конституційне судочинство; - працювати з первинними джерелами – законами, судовими рішеннями тощо; - формулювати аргументовані позиції щодо реформування конституційної юрисдикції в Україні.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Мета курсу: Ознайомити студентів з основними моделями конституційного контролю в європейських державах, порівняти їх інституційну структуру, повноваження, процедури, а також показати роль конституційних судів у захисті прав людини.

Тема 1. Теоретичні засади конституційного контролю.

Генезис конституційного правосуддя. Поняття, функції конституційного контролю. Типологія європейських моделей.

Тема 2. Системи конституційного контролю: компаративний огляд.

Критерії порівняння (інститути, повноваження, процедура, суб'єкти звернення). Суди – контрольні органи (приклад Франції, частково Італії) та суди – захисники прав (приклади Німеччини, Іспанії, Польщі, України).

Тема 3. Німеччина: Федеральний конституційний суд.

Структура, повноваження та роль ФКС. Конституційна скарга як засіб захисту прав. Прецедентна роль рішень ФКС.

Тема 4. Франція: Конституційна рада та її еволюція.

Особливості французької моделі. Реформа 2008 року та поява пріоритетного питання конституційності (QPC). Практика Конституційної ради у сфері прав людини.

Тема 5. Інші європейські моделі (Італія, Іспанія, Польща, Чехія, Австрія, Угорщина, Словаччина)

Порівняння процедур, складу та ролі. Приклади значущих рішень.

Тема 6. Європейський суд з прав людини.

Взаємодія з національними судами. Доктрина субсидіарності. Вплив рішень ЄСПЛ на конституційне правосуддя.

Тема 7. Суд Європейського Союзу та конституційні виклики інтеграції.

Принцип примату права ЄС: витоки, зміст і практика застосування. Правові системи держав-членів та право ЄС: взаємодія. Роль Суду ЄС у наднаціональному правопорядку.

Тема 8. Конституційна юрисдикція в Україні.

Правовий статус КСУ. Конституційна скарга: суб'єкти звернення, процедура, ефективність. Перспективи вдосконалення інституту конституційної скарги.

Тема 9. Правові та інституційні гарантії незалежності органів конституційної юрисдикції.

Порядок обрання/призначення. Строк повноважень. Ротація. Несумісність. Відкритість процедур. Проблематика окремих думок, прозорості та довіри суспільства.

Тема 10. Конституційні суди в умовах надзвичайних станів.

Роль судів у періоді надзвичайних станів. Судова оцінка обмежень прав людини в умовах надзвичайних станів. Контроль за надзвичайними повноваженнями.

Права людини

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	Теорія держави і права; конституційне право

Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, практичні заняття, кейс-стаді
Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):	У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати : <ul style="list-style-type: none"> - Основні категорії, принципи та джерела прав людини; - Класифікацію прав людини відповідно до Пактів 1966 року; - Покоління прав людини; - Різницю між правами людини та каталогом прав людини; - Зміст основних документів у галузі прав людини; - Механізм захисту прав людини на національному, наднаціональному та міжнародному рівнях. Уміти : <ul style="list-style-type: none"> - Визначати порушення прав людини у конкретних життєвих ситуаціях; - Користуватись базовими інструментами юридичного захисту; - Аналізувати рішення ЄСПЛ; - Застосовувати положення Конвенції у юридичній аргументації; - Визначати позитивні та негативні зобов'язання держави; - Аргументувати позицію щодо проблем дискримінації, свободи тощо.
Форма семестрового контролю	Залік

Короткий зміст дисципліни (перелік тем):

Мета курсу: Ознайомити студентів з основами концепції прав людини, її історичним розвитком, правовими механізмами захисту прав на національному та міжнародному рівнях, сформуванню здатність орієнтуватися у реальних проблемах, які виникають у напрямку захисту прав людини.

Тема 1. Поняття прав людини.

Поняття та ознаки прав людини. Людська гідність, мінімальний зміст людської гідності. Людська гідність як принцип. Права людини та каталог прав людини. Права людини як безпосередньо діюче право.

Тема 2. Історія розвитку прав людини.

Еволюція розуміння прав людини. Англійська та європейська концепції прав людини. Формування концепції прав людини за наслідками Другої світової війни. Покоління прав людини. Недоліки концепції поколінь прав людини К. Васека. Четверте покоління прав людини.

Тема 3. Загальна декларація прав людини 1948 року та Міжнародні пакти 1966 року.

Структура та значення Загальної декларації прав людини. Зміст та роль Міжнародних пактів 1966 року. Обов'язки держав.

Тема 4. Європейська система захисту прав людини: ЄКПЛ та ЄСПЛ.

Конвенція - особливий міжнародний договір про права людини. Протоколи до Конвенції. Європейський суд з прав людини. Юрисдикція суду. Зміст ст. 2-14 ЄКПЛ. Класичні рішення у справах.

Тема 5. Механізм розгляду індивідуальних заяв у ЄСПЛ.

Суб'єкти подання індивідуальних заяв. Умови прийнятності. Поняття «вичерпання всіх національних засобів правового захисту». Індивідуальні заяви, які не розглядаються ЄСПЛ (п.2 статті 35). Індивідуальні заяви, які оголошуються неприйнятними (п.3 статті 35). Несумісність заяви з положеннями Конвенції. Явна необґрунтованість заяви. Наявність суттєвої шкоди, завданої заявнику. Підстави для вилучення справи з реєстру (стаття 37). Дружнє врегулювання (стаття 39). Справедлива сатисфакція (стаття 41).

Тема 6. Національні механізми захисту прав людини.

Конституційні гарантії прав людини. Право на звернення до суду. Конституційна скарга, її сутність. Уповноважений ВРУ з прав людини: повноваження, його вплив на органи державної влади. Інші спеціалізовані органи та механізми захисту прав людини в Україні.

Тема 7. Права людини в умовах воєнних дій та надзвичайних ситуацій.

Міжнародне гуманітарне право. Женевські конвенції та протоколи. Права цивільного населення, полонених. Відступи від прав за ст. 15 ЄКПЛ. Судова практика ЄСПЛ щодо збройних конфліктів. Справи ЄСПЛ щодо України. Міжнародна кримінальна відповідальність. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду.

Тема 8. Актуальні виклики: диджиталізація, екологія, права майбутніх поколінь.

Права людини у цифрову епоху: нові виміри свободи та приватності. Екологічні права. Право на здорове довкілля як нове покоління прав людини. Державні зобов'язання щодо клімату: судові кейси проти урядів. Перспективи розвитку концепції прав людини.

Права людини у цифровому просторі

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Курс (рік) навчання	1-4
Семестр	Осінній/Весняний
Обсяг дисципліни у кредитах	3 кредити ЄКТС
Мова викладання	українська
Передумови для вивчення дисципліни	немає
Кафедра, яка забезпечує викладання дисципліни	Кафедра теорії та історії держави і права
Інформаційне забезпечення	Екран, мультимедійний проектор. Засоби онлайн навчання: Система електронного навчання Moodle, https://moodle.uzhnu.edu.ua/ , електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ».
Форма проведення занять	Лекції, семінарські заняття

<p>Ключові результати навчання (знання, уміння та інші компетентності):</p>	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні поняття та категорій правової науки, міжнародного та національного законодавства у сфері цифрових технологій; - основи міжнародних і національних стандартів захисту прав людини у цифровому середовищі. - правові аспекти захисту персональних даних, цифрової приватності, свободи вираження в інтернеті. <p>Уміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ідентифікувати та аналізувати порушення прав людини у цифровому просторі; - застосовувати правові інструменти для захисту цифрових прав на національному та міжнародному рівні; - оцінювати правові ризики використання новітніх технологій; - аналізувати судову практику з питань цифрових прав; - знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різноманітних джерел; - використовувати інформаційно-комунікативні технології; - діяти на основі розвинутої правосвідомості, правового мислення і правової культури.
<p>Форма семестрового контролю</p>	<p>Залік</p>

Короткий зміст дисципліни (що буде вивчатися, перелік тем):

Метою вивчення навчальної дисципліни «Права людини в цифровому просторі» є формування у студентів, як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів, на основі сучасних досягнень правової науки необхідного базису знань та системне уявлення про зміст, особливості та механізми захисту прав людини в умовах цифровізації суспільства; сформуванню знань про правові стандарти в цифровому середовищі, розвинути навички аналізу сучасних викликів (штучний інтелект, великі дані, онлайн-цензура, кібербезпека) та здатність застосовувати національні й міжнародні правові механізми для забезпечення та захисту цифрових прав людини.

Тема 1. Вступ до цифрових прав людини

Поняття цифрових прав: класифікація, основні категорії. Вплив цифровізації на традиційні права людини. Визначення цифрового середовища як простору реалізації прав. Основні виклики та загрози цифрової доби.

Тема 2. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в цифровому середовищі

ООН і цифрові права: Резолюції, ініціативи, підходи. Роль Ради Європи: Конвенція про захист прав людини, Конвенція 108+. Практика Європейського суду з прав людини щодо цифрових прав. Ініціативи ЄС: Хартія основних прав, цифрова стратегія.

Тема 3. Право на приватність і захист персональних даних

Поняття приватності у цифровому вимірі. GDPR: основні принципи, права суб'єктів

даних. Захист персональних даних в Україні: ЗУ «Про захист персональних даних». Big Data і ризики для конфіденційності.

Тема 4. Свобода вираження поглядів в інтернеті

Цифрова свобода слова: межі та гарантії. Проблеми цензури та блокування контенту. Протидія дезінформації та фейковим новинам. Відповідальність платформ: модерація та свобода слова.

Тема 5. Цензура, масове стеження та технології контролю

Цифровий авторитаризм: інструменти стеження і контролю. Міжнародна практика з обмеження прав у мережі. Законодавче регулювання використання систем відеоспостереження, розпізнавання обличь. Принципи «законності, необхідності та пропорційності» у спостереженні.

Тема 6. Штучний інтелект і права людини

Використання ШІ у приватному та державному секторах. Ризики дискримінації, упередженості, порушення приватності. Етичні принципи розробки й застосування ШІ (Єврокомісія, ЮНЕСКО). Потреба в правовому регулюванні алгоритмів.

Тема 7. Цифрова безпека та право на захист від кіберзагроз

Основи цифрової безпеки: паролі, шифрування, кібергігієна. Кіберзлочинність і міжнародне співробітництво (Конвенція Будапешта). Роль держави у забезпеченні кібербезпеки. Права особи при кібератаках і витоках даних.

Тема 8. Цифрові права в контексті демократії та громадянської участі

Доступ до інформації та свобода медіа онлайн. Електронне врядування та участь громадян у процесах ухвалення рішень. Проблема цифрового розриву та нерівного доступу. Вплив цифрових технологій на виборчі процеси.